namo korpusas buvo 420 cm pločio, P – 400 cm. Viena visiškai atkasta P korpuso patalpa yra 260x320 cm dydžio. Kitoje, nevisiškai atkastoje R korpuso patalpoje aptiktas plytų grindų fragmentas liudija, kad namo grindys buvo 24 cm žemiau dabartinio paviršiaus.

Pastačius „skerdėjo“ namą, XIX a. pabaigoje galutinai susiformavo Senosios rinkos aikštės Š riba. Ją ženklinio Mažoji sinagoga ir „skerdėjo“ namas, kurio P korpusas per 3 metrus buvo „išlindęs“ į aikštę. Todėl Š turgaus aikštės riba buvo ne tiesi, bet laužta.

Pastačius „skerdėjo“ namą jo vidinis uždaras kiemas ir turgaus aikštė buvo išgrįsti akmenimis. Nustatyta, kad akmenų grindinys buvo 20–26 cm žemiau dabartinio paviršiaus. Tarpukariu turgaus aikštė ir vidinis „skerdėjo“ namo kiemas pergrįsti akmenimis, tačiau grindinio paviršius išliko XIX a. pabaigos lygyje.

## ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS ON THE NORTHERN EDGE OF THE KĖDAINIAI OLD MARKETPLACE

On the northern edge of the marketplace the area of 60 $m^2$ was investigated and in it a cultural layer 124–126 cm thick was fixed. 9 horizons of the cultural layer were distinguished and the most active of them is dated to the 1st half of the 15th century. The remnants of buildings dated to the 15th–18th centuries were found.

# ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI TELŠIŲ SENAMIESTYJE, RESPUBLIKOS G. NR. 11 IR PIRTIES G.

Dalia KARALIENĖ

2001 m. rugsėjo mėn. atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai Telšių senamiestyje, Respublikos gatvės pastatų Nr. 11, Nr. 13 kieme ir Pirties gatvėje, kasant perkasas požeminei elektros kabelio linijai. Ji buvo tiesiama iki pastato Respublikos g. Nr. 11. Minėti darbai vykdyti AB „Klaipėdos elektros tinklai“ užsakymu.

Žvalgyta vieta yra Telšių senamiesčio zonos P dalyje. Surinktais istoriniais duomenimis, jau XIX a. antrosios pusės pastato Respublikos g. Nr. 11 vietoje stovėjęs mūrinis namas, kuris sudegė XX a. pradžioje gaisro metu. Esamas mūrinis dviejų aukštų pastatas statytas apie 1910 m. Prieš II Pasaulinį karą namas priklausė žydų tautybės savininkei Itai Šosinienei. II Pasaulinio karo vokiečių okupacijos metais šiame pastate buvo vokiečių karininkų viešbutis. Po pastatu yra išlikę rūsiai su išmūrytais kryžminiais skliautais.

1870 m. Telšių miesto plane, saugomame ŽMA, Pirties gatvė nepažymėta – jos kaip atskiros gatvės tuomet nebuvo. Pagrindinė Respublikos gatvė žymima „Olsiadskaja ulica“. Esamo pastato Respublikos gatvėje Nr. 11 vietoje buvo vienas mūrinis pastatas. Jam gretimi šoniniai mediniai namai. Dabartinė Respublikos ir Pirties gatvių sandūros vieta taip pat buvo užstatyta mediniais namais. Esamos Pirties gatvės PR gale buvę tik daržai (ŽMA GEK – 14.134a).

1877 m. būsimo projektuojamo Telšių miesto užstatymo plane jau žymima pir-

ties gatvė – „Libavskij pereulok“ (ŽMA GEK – 14.134a).

Arčiausiai 2001 m. žvalgytos vietos, Respublikos g. namų Nr. 13 ir Nr. 11 kiemuose, žvalgomuosius tyrinėjimus, kasant perkasas požeminėms vandentiekio ir kanalizacijos komunikacijoms, 1998 ir 1999 m. atliko ŽMA archeologė D. Karalienė. Stebėtose perkasų vietose senojo kultūrinio sluoksnio nebuvo aptikta. Radiniai datuoti XIX a. pabaiga – XX a.

Priešingoje Pirties g. pusėje, į PV nuo 2001 m. žvalgytos perkasos 4, maždaug už 5 m, 2000 m. žvalgomieji tyrinėjimai (archeologė D. Karalienė) atlikti prie namo Respublikos g. Nr. 19a, priestato statybos vietose. Žvalgytas bendras 38,24 m² plotas. Senesnio – XVII a. kultūrinio sluoksnio radinių (keramikos) buvo rasta minėtų tyrinėjimų perkasose 2 ir 3. Kultūrinis sluoksnis sumaišytas. Žvalgytos vietos kultūrinių sluoksnių palikimas – visa daiktinė medžiaga iš XVII–XX a. laikotarpio.

Be minėtųjų žvalgomųjų tyrinėjimų, archeologinius sklypo tyrimus priešingoje Pirties g. pusėje, prie atokiau kieme stovinčio namo Respublikos g. Nr. 19b, 1992 metais atliko ŽMA archeologės (vad. L. Valatkienė). Buvo ištirtas 12,6 m² plotas. Buvęs kultūrinis sluoksnis permaišytas. Rasti radiniai datuojami XVII–XX a.

2001 m. žvalgytas bendras 14 m² plotas. Gretimų sublokuotų Respublikos g. Nr. 11, Nr. 13 namų kieme iškastose perkasose 1, 2 ir perkasos 3 pradžioje, žvyringoje, šviesioje maišytoje žemėje, nuo 35–40 cm gylio, rasta kieme buvusio suardyto grindinio pavienių akmenų. Minėtoje užpiltoje žemėje, nevienodame gylyje dengėsi išmaišyti įvairaus dydžio (29x37x14 cm; 22x28x9 cm; 15x21x11 cm; 28x35x10 cm) akmenys. Didesni buvo apskaldyti, kai kurie smarkiai pajuodę ir apdegę buvusio gaisro metu.

Perkasos 3 pradžioje, maišytoje žvyro–smėlio žemėje, 40 cm gylyje aptikti du gretimi, stambūs, taip pat pajuodavę buvusio statinio pamatiniai akmenys. Jų dydžiai: 33x47x24 cm; 55x57x33 cm. Akmenų tarpuose rišamosios medžiagos nebuvo. Greta akmenų, šviesioje, sumaišytoje žemėje pastebėta tik raudonų plytų duženų ir kelios fajansinės lėkštės šukės.

Perkasoje 3, po viršutiniais žemių sluoksniais ir užpylimais, 30–40 cm gylyje atsidengusi tamsi žemė, sumaišyta su smulkiais degėsiais, pajuodavusiais gyvulių ir paukščių kaulais pakeitė šviesią užpiltinę žemę. Perkasos 3 PV gale ir perkasoje 4, po viršutiniais šiuolaikiniais žvyro, smėlio, asfalto užpylimais pasirodė juoda purvo žemė, ištisai sumaišyta su žabų liekanomis ir skiedromis. Minėtoje vietoje drėgną kiemo ir gretimos Pirties gatvės žemę, matyt, buvo bandoma sausinti žabais ir skiedromis. Galbūt vėlesniu laikotarpiu (XX a. pradžia – 3–4 dešimtmečiu) Pirties gatvė grįsta akmenimis. Pirties g. atsidengęs grindinys (perkasos 3 pabaiga – perkasa 4) atstatytas po ankstesnių žemės judinimo darbų tiesiant šiuolaikines elektros komunikacijas.

Tyrinėjimų metu vientiso, nesuardyto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Kultūrinis sluoksnis labai sumaišytas, siekė iki 0,90–1,70 m gylį. Nejudintos žemės gruntas nepasiektas. Žemių sluoksniai ir jų užpylimai susiformavę Pirties g. bei kiemų (Respublikos g.) rekonstrukcijų metu XIX a. pabaigoje – XX a. Kultūrinis sluoksnis sumaišytas ir buvusių žemės perkasimų tiesiant vandentiekio, Pirties g. – elektros komunikacijas.

Suardyto senojo kultūrinio sluoksnio pėdsakai aptikti tik arčiau Pirties g. – perkasos 3 PV gale ir Pirties gatvėje (perkasa 4). Čia rasti negausūs XVII–XVIII a. buitinės keramikos radiniai – puodų ir puodynių sienelių bei pakraštėlių fragmentai. Gausesnę dalį sudaro XIX–XX a. pradžios radiniai: molinių indų, stiklo butelių šukės.

Tyrinėjimų metu surinkti 74 radiniai. Visa daiktinė medžiaga datuojama XVII–XX a. laikotarpiu.

Žvalgomųjų tyrinėjimų medžiaga papildė ŽMA Archeologijos skyriuje kaupiamus archeologinius duomenis apie Telšių senojo miesto praeitį.

SURVEY IN THE OLD TOWN OF TELŠIAI AT RESPUBLIKOS STREET 11 AND PIRTIES STREET

The archaeological survey was carried out in the site of underground cabling. The area of 14 m$^2$ was surveyed. The cultural layer was disturbed, some fragments of household pottery from the 17th–18th centuries were found.

# ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, ROTUŠĖS A., ŠV. STEPONO, PAMĖNKALNIO IR Z. SIERAKAUSKO GATVĖSE

Kęstutis KATALYNAS

2001 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais Vilniuje, **Rotušės aikštėje** vyko žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Tyrimų tikslas – surinkti informaciją, būtiną Rotušės aikštės rekonstrukcijos projektui. Ankstesnių Rotušės aikštėje vykusių tyrimų metu daugiausia buvo kasinėjama standartiniais 4 m$^2$ dydžio šurfais. Gauti duomenys buvo fragmentiški, neleidžiantys daryti platesnių apibendrinimų. Todėl sudarant pastarųjų tyrimų programą, vietoje įprastų šurfų buvo numatyta kasti perkasas. Tyrinėtas 91,5 m$^2$ dydžio plotas; iškastos keturios perkasos.

Visose keturiose perkasose aptiktas apardytas, nuo 0,9 m iki 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinis horizontas, sprendžiant pagal surastas monetas (Vytauto ir Kazimiero Jogailaičio denarus bei apatinio horizonto viršuje aptiktą Aleksandro denarą), susiformavęs tarp XV a. vidurio ir XVI a. pradžios. Atkastos XV a. viduriu datuotino medinio bei XV–XVI a. riba datuotino mūrinio pastato su rūsiais liekanos. Perkasose 1, 3 aptikti neištisiniai mūriniai medinių pastatų pamatai, siedintini su aikštėje buvusiomis parduotuvėmis, minimomis nuo XVII a. pirmosios pusės. Minėtas gotikinis mūrinis pastatas XVI a. antrojoje pusėje sudarytame Vilniaus miesto plane, spausdintame Brauno ir Hohenbergo atlase, bei XVIII a. pirmojoje pusėje J. G. M. fon Fiurstenhofo braižytame Vilniaus miesto plane taip pat vadinamas parduotuvėmis.

Tyrimų metu surinkti duomenys leido patikslinti dalies vėlyvųjų viduramžių Vilniaus buitinės keramikos datavimą (konstatuota, kad iki šiol XIV a. pabaiga datuoti indai galėjo būti gaminami iki XV a. vi-